Ohtakankaan ranta-asemakaava

Muinaisjäännösinventointi, Elokuu 2013

Samuel Vaneeckhout

Sisällysluettelo

JOHDANTO 3

TUTKIMUSHISTORIA 3

YLEISET HAVAINNOT 4

INVENTOINNIN KULKU JA TULOKSET 5

KOHDEKUVAUKSET

1. Siikajärvi NW: Kivirakennelmia, historiallinen, kiviaita
2. Siikajärvi N: Kivikautinen asuinpaikka
3. Suuri Uramonlampi: Historiallinen asuinpaikka
4. Pitkäjärvi: Historiallinen asuinpaikka

KARTTALUETTELO
Inventointialueen kartat raportin lopussa

Lieksan Iso Hangasjärven ranta-asemakaavat, Ohtakankaan ranta-asemakaava
Muinaisjäännösinventointi, Elokuu 2013

Työn suorittaja: FT Samuel Vaneeckhout
Työn tilaajat: UPM – KimmoKaava T:mi
Kenttätyöajankohta: 25-28.8.2013 (noin 32t)

JOHDANTO

Maastotyö suoritettiin elokuussa 2013. Inventointialueet ovat osa UPM:n suunnittelemaa ranta-asemakaavaa. Muinaisjäännösselvityksen tavoitteena oli selvittää muinaisjäännösten määrä, sijainti, tyypit ja laajuus yhtiön omistamien alueiden ranta-asemakaavoitusta varten. Inventoinnissa kiinnitettiin huomioita myös muihin alueen kulttuuriperintökohteisiin, joita alueella on (patorakenteet, autioituneiden maatilojen jäännökset, yms.). Ranta-asemakaava koskee pääasiassa Teppanalan 9:1 (422-408-9-1), Kuoran 17:1 (422-413-17-1), Ohtakankaan 7:21 (422-415-7-21) ja Parreen 303:8 (422-415-303-8) tiloja Lieksan kaupungin Jaakonvaaran (408), Kuorajärven (413) ja Lieksan (415) kylissä. Selvitys on laadittu yhtenäisesti koko laajalle alueelle. Kaava jakautui myöhemmin neljään eri kaavaan. Jokaisen kaavan yhteydessä esitetään vain sitä koskevat tarkemmat tiedot. Kaikki pienet lammet ym. eivät tulleet lopullisiin kaavoihin mukaan, mutta niitä koskevia havaintoja ja tietoja ei ole poistettu. Sivu- ja kappalenumerointi ja otsikointi on osittain epäjatkuvaa.

TUTKIMUSHISTORIA

Lieksan eteläpuolella on inventoitu aiemmin ainakin vuonna 1971 (Lönnberg, perusinventointi), 2001 (Jussila, rantaosayleiskaavaan liittyvä inventointi), 2005-06 (Pesonen, perusinventointi) ja 2011 (Seppä, vesihuoltolinjarakentamiseen liittyvä inventointi). Museoviraston ylläpitämässä muinaisjäännösrekisterissä ei ole tunnettuja muinaisjäännöksiä tämän tutkimuksen inventoitavalla alueella. Ei myöskään Ahosen ”Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt”-julkaisussa vuodesta 2004 ole mainittu mitään esihistoriallisia tai historiallisia merkittäviä kohteita. Asutusta on ollut melko vähän, ensimmäiset liikenneyhteydet tulivat vasta 1800-luvulla.

Mika Ahonen kirjoittaa koillisen erämaasta:

”Pielisestä pohjoiseen ja itään leviävät karut, harvaan asutut maat, joilla vaarat ja suot vuorottelevat. Ilmasto on maakunnan ankarinta. Se on myös varsin mantereista: lämmin kesä muuttuu nopeasti hyvin kylmäksi talveksi. Kuin veitsellä leikaten Ylä-Karjalan viljava jokilaaksomaisema muuttuu täällä saloksi, kainuulaisia piirteitä kantavaksi metsäseuduksi. Sama soiden, matalien vaarojen ja selänteiden sekä männikköharjanteiden luonnehtima saloseutu jatkuu kohti etelää ja kaakkoa. Kylät ovat harvassa, yksittäistalot autioituneita. Itäosissa verraten tasaisia maastonmuotoja elävöittävät huomattavat harjumuodostumat ja kumpuilevat moreenikentät. Siellä myös soiden määrä on huomattava. Suot ovat tavallisimmin aapasoita, mutta niissä on vielä keidassoidenkin piirteitä. Vaarat ovat yleensä karuja, ja vain muutamat niistä ovat viljeltyjä. Asutus on selvästi harvempaa kuin Pielisen rantojen tuntumassa. Alaville, metsäisille ja soisille alueille kätkeytyy lisäksi pientilavaltaista asutusta, josta huomattava osa perustuu sodanjälkeiseen pika-asutukseen. Alue tuli voimakkaan taloudellisen toiminnan kohteeksi viime sotien jälkeen, kun metsätyökämppien rakentaminen mahdollisti alueen puuvarojen hyödyntämisen. Metsähallituksen toiminta kuuluu kiinteästi Pohjois-Karjalan elinkeinohistoriaan. Metsähallitus jakoi valtion metsät vartiopiireihin, mistä yhä tänäkin päivänä muistuttavat metsänvartijatorpat”

YLEISET HAVAINNOT

Vesihistoria

Alueen vesihistorian vaiheita jääkauden jälkeen ovat käsitelleet Timo Jussila ja Petro Pesonen. Käsitys alueen vesihistoriasta perustuu Arto Miettisen artikkeliin (1996) ja arkeologisiin tutkimuksiin. Tietoja vesishistoriasta on saatu lähinnä Pielisen järvivaiheista. Pielisen itäpuolella olevan alueen vesihistoria ei tunneta. Pielinen kuroutui jääjärveksi Yoldiamerestä noin 9250 eKr. Vanhimmat rannat ovat jääneet nousevan veden kerrostamien sedimenttien alle. Maa kohoaa luoteessa nopeammin kuin kaakossa. Pielinen kuroutui lopullisesti itsenäiseksi järveksi 8600-8500

eKr. ja noin 500 vuotta myöhemmin Uimaharju puhkesi lasku-uomaksi. Siitä lähtien vedenpinta on laskenut nykypäivään asti. Kivikautisiksi ajoittuvien rantojen pitäisi olla nykyistä rantaa ylempänä. (Jussila, Pesonen, Miettinen, Lönnberg, Seppä). Tutkimusalueen tarkempaa vesihistoriaa ei tunneta.

Inventointialue

Inventointialue koostuu 32 lammesta ja järvestä Lieksan keskustan kaakkoispuolella. Välttämättä kaikki eivät tule lopulliseen kaavaan. Inventoitava alue sijaitsee Pielisen itäpuolella Pielisen ja Koitereen välillä. Inventoitavat järvet eivät ole osaa isojen järvien välistä vesireittiä, joka sijaitsee inventointi-alueen eteläpuolella (Koitajoki). Tutkimusalue sijaitsee vaara-alueella joka ulottuu Lieksa-Kitsi -tieltä Kivilahti-Uimaharju -linjalle. Inventoitavat lammet ja järvet ovat pääosin pieniä, rannat jyrkkiä ja kivikkoisia tai matalia ja soisia. Peruskartasta näkyy että vedenpinta on ollut korkeammalla aiemmin. Hiekkarantoja tai -kankaita ei alueella juurikaan havaittu.

Alueella on viime vuosina tehty laajoja päätehakkuita ja äestyksiä, jotka hankaloittavat inventoinnin maastotyötä, mikäli inventointia ei voi toteuttaa heti hakkuun jälkeen. Osa hakkuualueista näkyy kartoissa vihreällä viivoitettuna. Ensimmäisenä kesänä hakkuun jälkeen inventointityö sujuu varsin hyvin koska mineraalimaa on paljaana ja kasvillisuutta on vähän. Näkyvyys näillä alueella on todella hyvä. Mutta heti toisena vuotena kasvillisuus hakkuualueilla alkaa olla sen verran runsas, että se häiritsee näkyvyyttä. Sen jälkeen inventointityö on hankala toteuttaa eri metsävaiheiden kasvillisuuden takia: horsma ja heinä päätehakkuun jälkeen, taimikko, yms. Metsähoidon hyvä puoli on tässä inventoinnissa ollut se, että tieverkosto on ollut kattava ja pääsy alueille suhteellisen helppo.

Tutkittavat alueet tutkittiin kokonaisuudessa tilaajan alustavien kaava-alueiden laajuutta ja nimistöä osoittavien karttojen perusteella, ranta-asemakaavan maksimialueiden mukaan. Havaitut kohteet kuvattiin ja mitattiin. Kohteet paikannettiin GPS:llä. Aluerajaukset tehtiin raportointivaiheessa inventointihavaintojen perusteella (näkyvät rakenteet, havaintojen levintä, topografia, koekuopat ja -pistokkeet). Koordinaatit kirjoitetaan ETRS-TM35FIN- muodossa

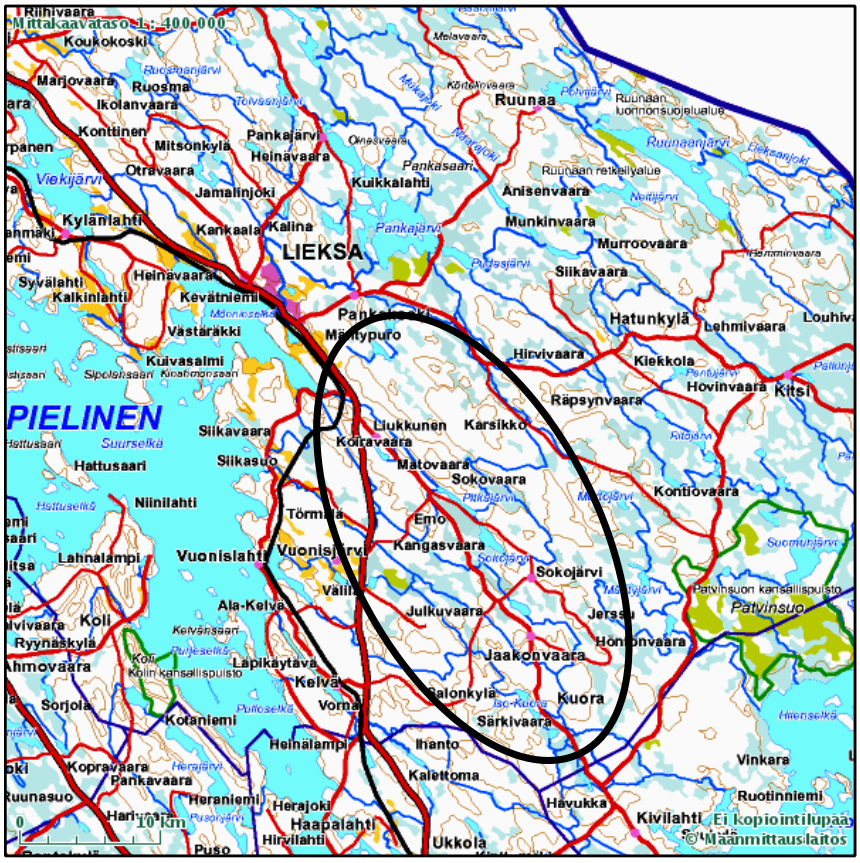

Inventointialueen sijainti Lieksan kaakkoispuolella (1:400000).

INVENTOINNIN KULKU JA TULOKSET

A. Siikajärvi (Karttaosa 5/7)

Siikajärven rannoista vain itäpää ja pohjoisnurkka kuuluvat ranta-asemakaavaan. Rantakankaan alue inventointiin idästä länteen. Tammikosken läheltä löytyy sata metriä pitkä kiviaita. Sutilanvaaran eteläpuolella inventoitava alue tarkistettiin lännestä itään. Sen rannoilla löytyy sekä mäntyä että koivua. Alueen länsipuolelta löytyy kalliota, mutta itäpuolella melko tasaisia terasseja. Siikajärven eteläranta on kalliomaista, epätasaista maastoa. Muinaisjäännöksiä ei alueelta havaittu. Yhdestä terassista, Siikajärven pohjoisrannalla, löytyi kivikautinen asuinpainanne noin 50 m nykyrannalta.

B. Pitkäjärvi, Suuri Uramonlampi, Pieni Uramonlampi, Polvilampi (Karttaosa 4/7)

Pitkäjärven pohjoisranta tarkistettiin idästä länteen. Kaksi puroa leikkaavat rinnettä. Alueella oli tehty hakkuita ja siellä kasvaa horsmaa ja taimikkoa. Rinteet ovat suhteellisen jyrkkiä ja tasaisia terasseja ei ole. Muinaisjäännöksiä ei havaittu, mutta alueelta löytyy merkkejä kaskiviljelyksestä ja romahtanut hirsimökki. Mökin läheltä on tasainen, melkein kivetön kuusikko. Kuusikolta löytyy peltojen raivaukseen liittyviä kiviröykkiöitä. Pitkäjärven etelärannalta jäi tien ja järvenrannan välillä vaan pieni kaistaa tarkistettavaa aluetta. Tämä alue sijaitsee Sokosuon ja Pitkäjärven välissä ja on kivikkoista ja välillä kosteaa ranta-aluetta. Muinaisjäännöksiä ei havaittu.

Pieni Uramonlammen, Polvilammen, ja Makealammen rannat ovat pääosin jyrkkiä rinteitä, jotka johtuvat suoraan suomaisiin rantoihin. Uramonvaaralta, Suuri Uramonlammen pohjoispuolella, löytyy myös romahtanut hirsimökki. Muita havaintoja ei tehty.

Oulu 16.10.2014

Samuel Vaneeckhout

KARTAT: INVENTOINTIALUEET

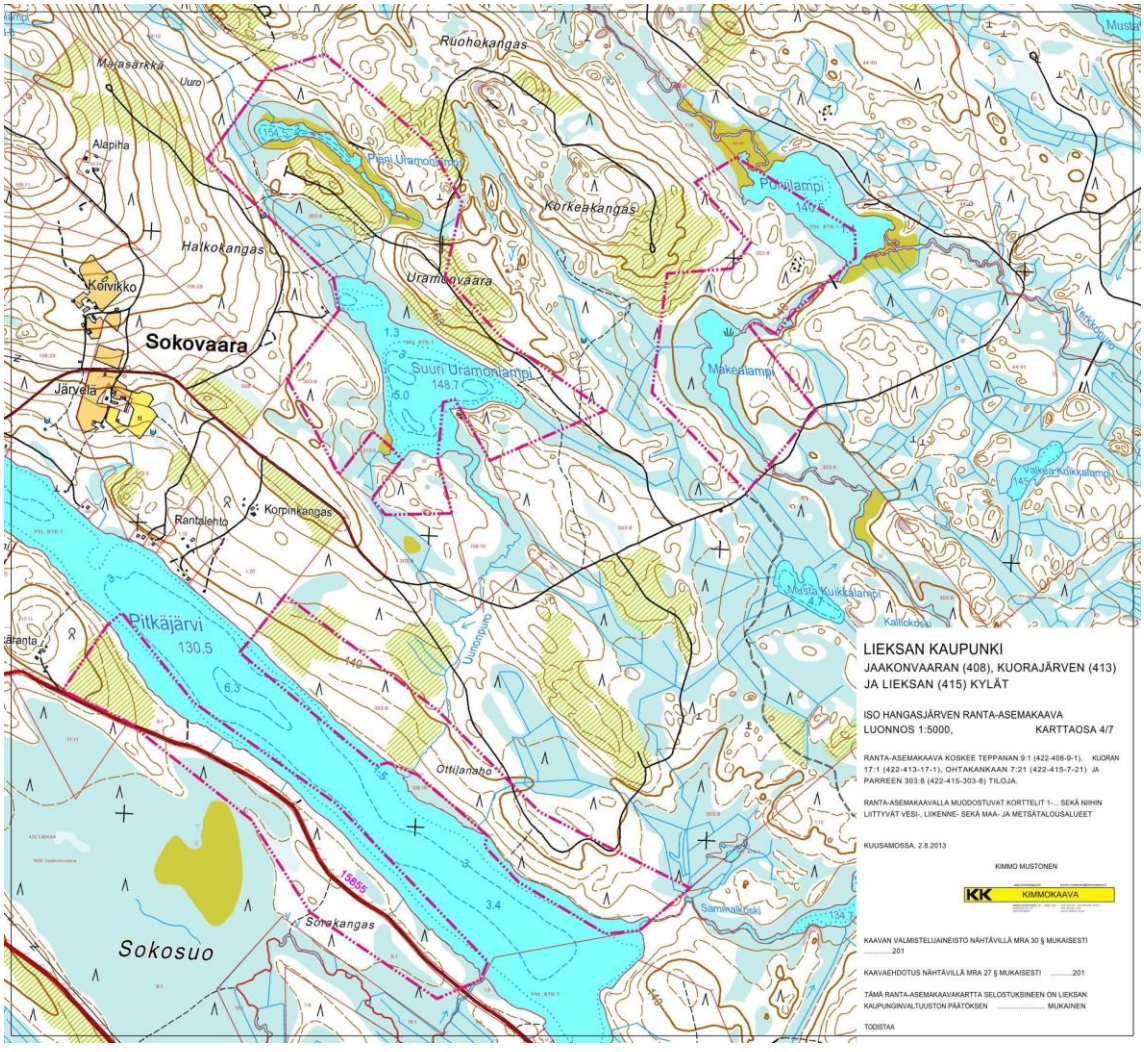

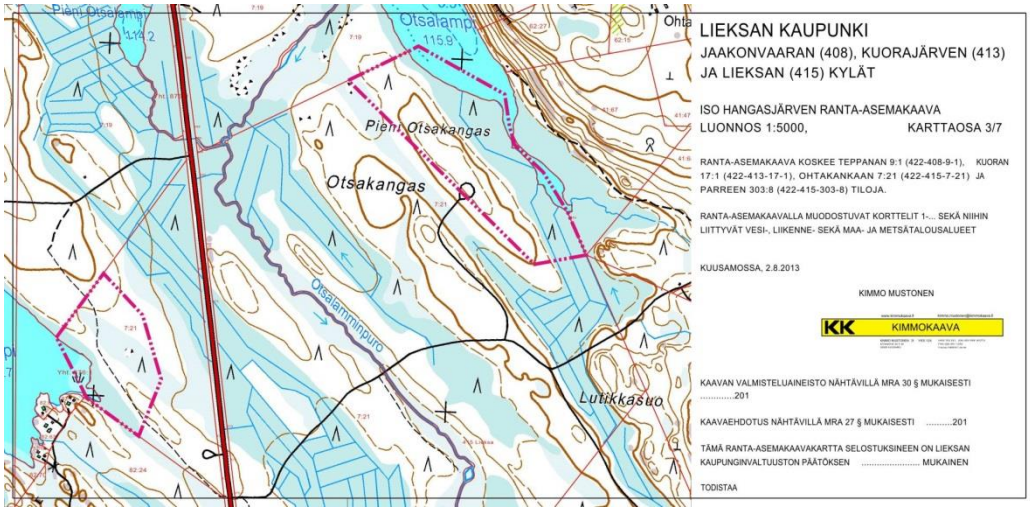
Pieni Otsalampi
Otsalampi
115.9
Pieni Otsakangas
Otsakangas
Otsalammenpuro
Lutikkasuo
LIEKSAN KAUPUNKI
JAAKONVAARAN (408), KUORAJÄRVEN (413)
JA LIEKSAN (415) KYLÄT
ISO HANGASJÄRVEN RANTA-ASEMAKAAVA
LUONNOS 1:5000, KARTTAOSA 3/7
RANTA-ASEMAKAAVA KOSKEE TEPPANAN 9:1 (422-408-9-1), KUORAN 17:1 (422-413-17-1), OHTAKANKAAN 7:21 (422-415-7-21) JA PARREEN 303:8 (422-415-303-8) TILOJA.
RANTA-ASEMAKAAVALLA MUODOSTUVAT KORTTELIT 1-... SEKÄ NIIHIN LIITTYVÄT VESI-, LIIKENNE- SEKÄ MAA- JA METSÄTALOUSALUEET
KUUSAMOSSA, 2.8.2013
KIMMO MUSTONEN
KIMMOKAAVA
KAAVAN VALMISTELUAINEISTO NÄHTÄVILLÄ MRA 30 § MUKAISESTI 201
KAAVAEHDOTUS NÄHTÄVILLÄ MRA 27 § MUKAISESTI 201
TÄMÄ RANTA-ASEMAKAAVAKARTTA SELOSTUKSINEEN ON LIEKSAN KAUPUNGINVALTUUSTON PÄÄTÖKSEN ..... MUKAINEN
TODISTAA

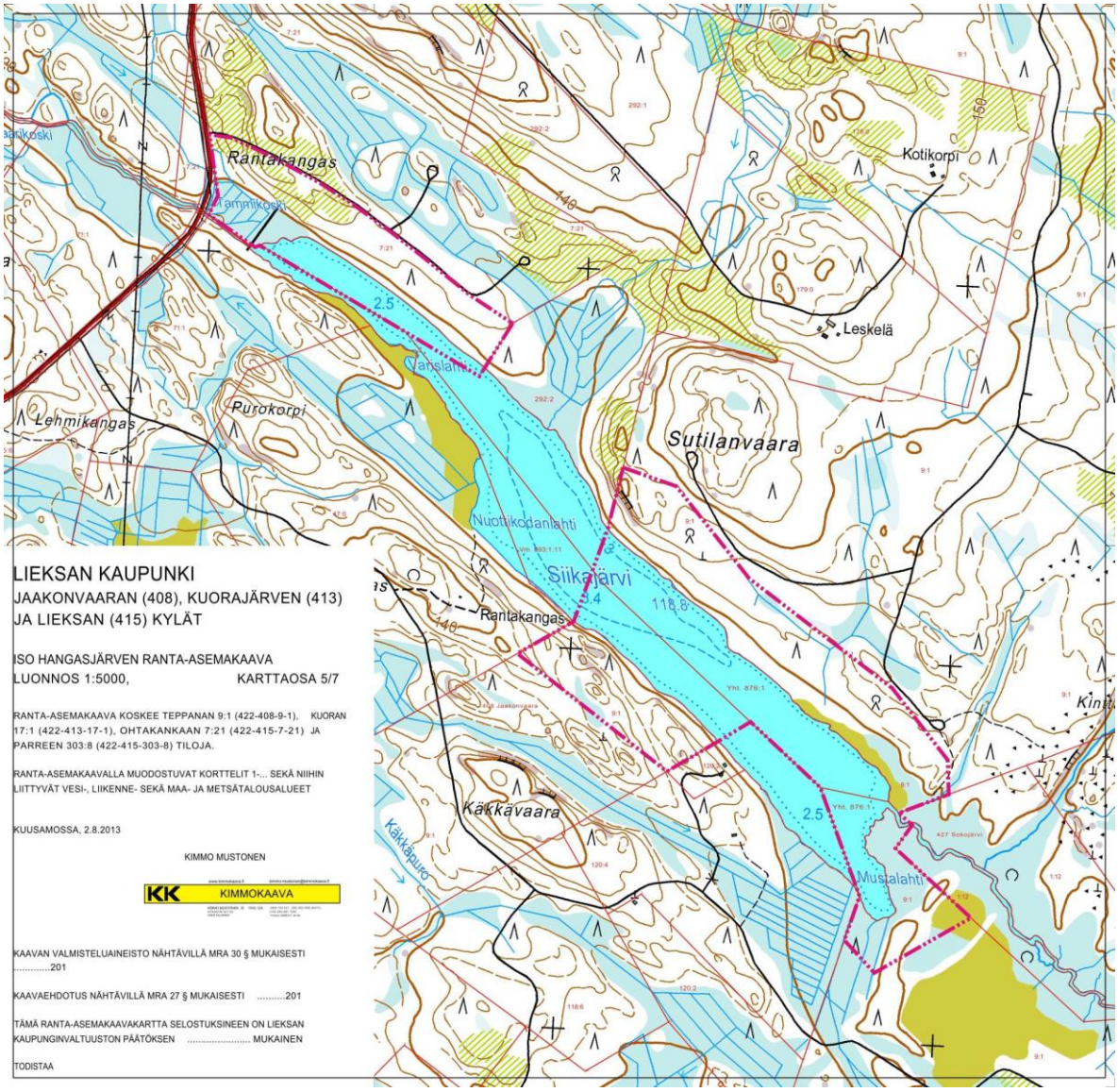
Rantakangas
Lammikoski
Kotikorpi
Leskelä
Lehmikangas
Purokorpi
Sutilanvaara
Nuottikodanlahti
Siikajärvi
Rantakangas
Käkkävaara
Käkkäpuro
Mustalahti
LIEKSAN KAUPUNKI
JAAKONVAARAN (408), KUORAJÄRVEN (413)
JA LIEKSAN (415) KYLÄT
ISO HANGASJÄRVEN RANTA-ASEMAKAAVA
LUONNOS 1:5000, KARTTAOSA 5/7
RANTA-ASEMAKAAVA KOSKEE TEPPANAN 9:1 (422-408-9-1), KUORAN 17:1 (422-413-17-1), OHTAKANKAAN 7:21 (422-415-7-21) JA PARREEN 303:8 (422-415-303-8) TILOJA.
RANTA-ASEMAKAAVALLA MUODOSTUVAT KORTTELIT 1-... SEKÄ NIIHIN LIITTYVÄT VESI-, LIIKENNE- SEKÄ MAA- JA METSÄTALOUSALUEET
KUUSAMOSSA, 2.8.2013
KIMMO MUSTONEN
KIMMOKAAVA
KAAVAN VALMISTELUAINEISTO NÄHTÄVILLÄ MRA 30 § MUKAISESTI 201
KAAVAEHDOTUS NÄHTÄVILLÄ MRA 27 § MUKAISESTI 201
TÄMÄ RANTA-ASEMAKAAVAKARTTA SELOSTUKSINEEN ON LIEKSAN KAUPUNGINVALTUUSTON PÄÄTÖKSEN ..... MUKAINEN
TODISTAA

KOHDEKUVAUKSET

1. **Siikajärvi NW**

PERUSTIEDOT

Mj-tyyppi	kivirakennelmia, kiviaita
Ajoitus	historiallinen
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Karttalehti	
Koordinaatit	I: 661135 P: 7008079 Z: 126 m mpy
Koordinaattiselite	kivirakennelman keskipiste
Pinta-ala	
Rajaustarkkuus	suuntaa antava
Etäisyystieto	

OMISTAJATIEDOT

Alue/rekisterikylä	Ohtakangas
Tila	422-415-7-21 (UPM)
Lisätietoja	

KOHDEKUVAUS

Siikajärven luoteispuolelta löytyy isoista kivistä tehty kiviseinämä. Se alkaa tien puolelta heti rinteen alapuolelta ja jatkuu Tammenkoskeen asti. Seinämä on noin metrin korkea ja metrin leveä. Kivipadoksi kutsuttu seinämä on merkitty maastokartallekin. Kivipadon pohjoispuolella on ojitettu kuusikko, toisella puolella on Siikajärvi. Kiviseinän päällä kasvaa paksu sammalkerros ja isoja kuusia. Kohde lienee 1800-luvulta.

Siikajärven kiviseinämän koillispuoleinen pääty. Kuva otettu itään (Kuvaaja: Samuel Vaneeckhout)

Siikajärven kiviseinämä, kuva otettu etelään (Kuvaaja: Samuel Vaneeckhout)

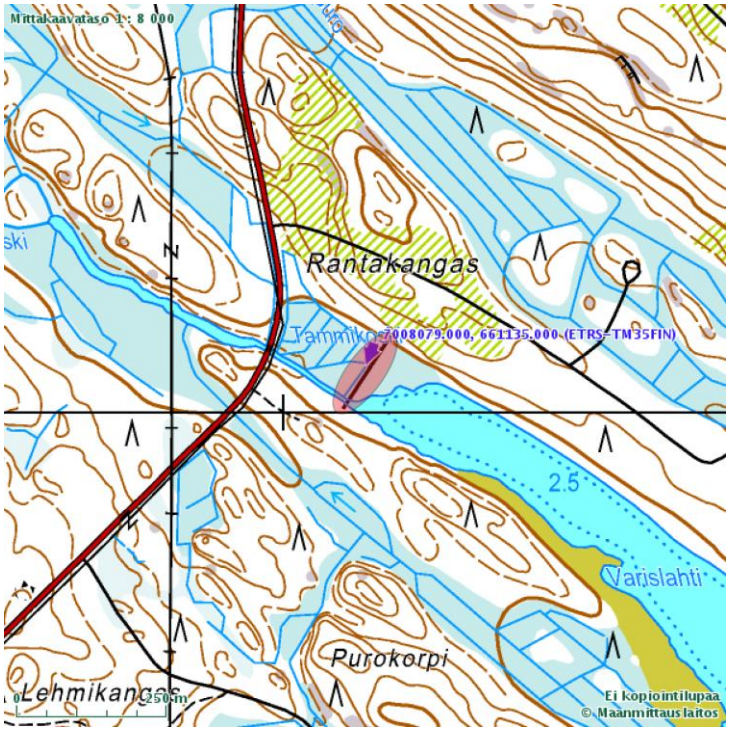

2. Siikajärvi S

PERUSTIEDOT	
Mj-tyyppi	asuinpaikka, asuinpainanne
Ajoitus	kivikautinen
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Karttalehti	
Koordinaatit	I: 661380 P: 7008019 Z: 124 m mpy
Koordinaattiselite	kiinteiden jäännösten keskipisteet
Pinta-ala	

Rajaustarkkuus	suuntaa antava
Etäisyystieto	

OMISTAJATIEDOT

Alue/rekisterikylä	Ohtakangas
Tila	422-415-7-21 (UPM)
Lisätietoja	

KOHDEKUVAUS

Siikajärven pohjoisrannalta löytyy matala, neliskulmainen (noin 3*3 m) painanne. Painanne sijoittuu ensimmäisellä terassilla noin 7-8 m nykyrannan yläpuolella. Alueella kasvaa mäntyä ja pieniä koivuja. Löytöjä ei ole.

Siikajärvi S:n asuinpainanne kuvattu etelään, taustalla näkyy nykyranta (Kuvaaja: Samuel Vaneeckhout)

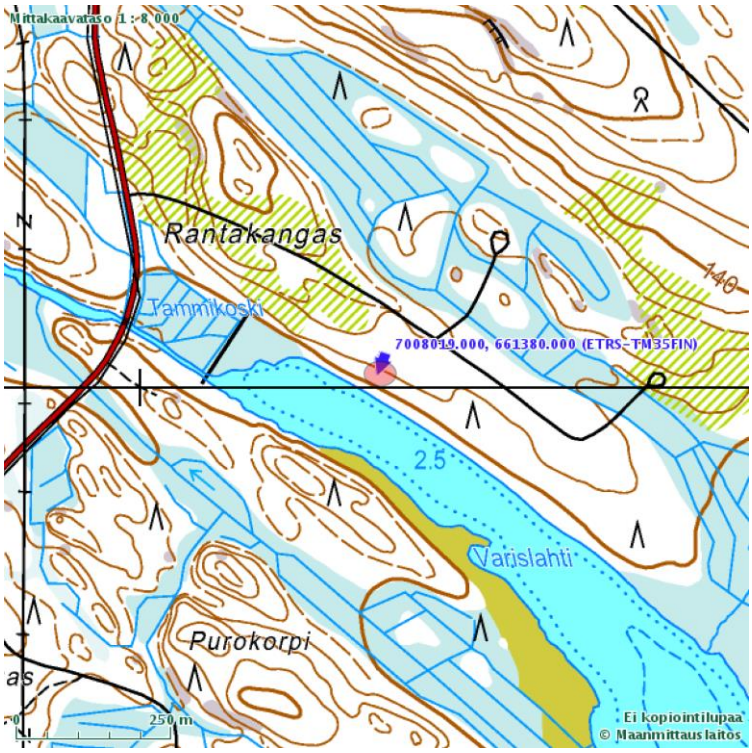

3. Suuri Uramonlampi N

PERUSTIEDOT		
Mj-tyyppi	asuinpaikka	
Ajoitus	historiallinen	
Rauhoitusluokka	2	
Lukumäärä	4	
Karttalehti		
Koordinaatit	I: 664939	P: 7011985 Z: 174 m mpy (Hirsirakennus)
	I: 664881	P: 7011919 Z: 168 m mpy (Röykkiö)
	I: 665874	P: 7011930 Z: 173 m mpy (Röykkiö)
	I: 664895	P: 7011879 Z: 170 m mpy (Röykkiö)
Koordinaattiselite	rakennuksen ja röykkiöiden keskikoordinaatit	
Pinta-ala		
Rajaustarkkuus		
Etäisyystieto		

OMISTAJATIEDOT	
Alue/rekisterikylä	Parreen tila
Tila	422-415-303-8 (UPM)
Lisätietoja	

KOHDEKUVAUS

Suuri Uramonlammen pohjoispuolella olevalla rinteellä lähellä metsätietä löytyy historiallinen asuinpaikka (romahtanut hirsirakennus), merkkejä kaskiviljelystä (röykkiöitä). Alueen kuusikkoa on raivattu kivistä ja metsä on nyt kivetön ja tasainen.

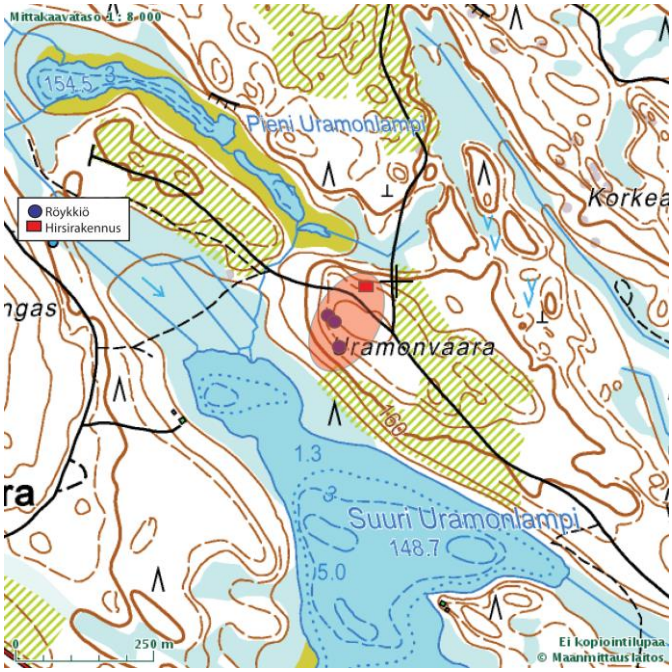

Kiviröykkiö Suuri Uramonlammen pohjoispuolella. Kuva otettu itään (Kuvaaja Samuel Vaneeckhout)

Kiviröykkiö Suuri Uramonlammen pohjoispuolella. Kuva otettu pohjoiseen (Kuvaaja: Samuel Vaneeckhout)

Kiviröykkiö Suuri Uramonlammen pohjoispuolella, kuva otettu länteen (Kuvaaja: Samuel Vaneeckhout)

Hirsirakennus Suuri Uramonlammen pohjoispuolella (Kuva otettu länteen)

4. Pitkäjärvi

PERUSTIEDOT			
Mj-tyyppi	asuinpaikka		
Ajoitus	historiallinen		
Rauhoitusluokka	2		
Lukumäärä	8		
Karttalehti			
Koordinaatit	I: 665160	P: 7010124	Z: 147 m mpy
	I: 665152	P: 7010124	Z: 145 m mpy
	I: 665141	P: 7010103	Z: 142 m mpy
	I: 665143	P: 7010118	Z: 143 m mpy
	I: 665155	P: 7010313	Z: 138 m mpy
	I: 665147	P: 7010375	Z: 145 m mpy

	I: 665144 P: 7010377 Z: 146 m mpy
	I: 665144 P: 7010375 Z: 148 m mpy
Koordinaattiselite	rakennuksen ja kiviröykkiöiden keskikoordinaatit
Pinta-ala	
Rajaustarkkuus	suuntaa antava
Etäisyystieto	

OMISTAJATIEDOT

Alue/rekisterikylä	Parreen tila
Tila	422-415-303-8 (UPM)
Lisätietoja	

KOHDEKUVAUS

Pitkäjärven pohjoispuolella olevalla rinteellä lähellä metsätietä löytyy historiallinen asuinpaikka (romahtanut hirsirakennus) ja merkkejä kaskiviljelystä (röykkiöitä).

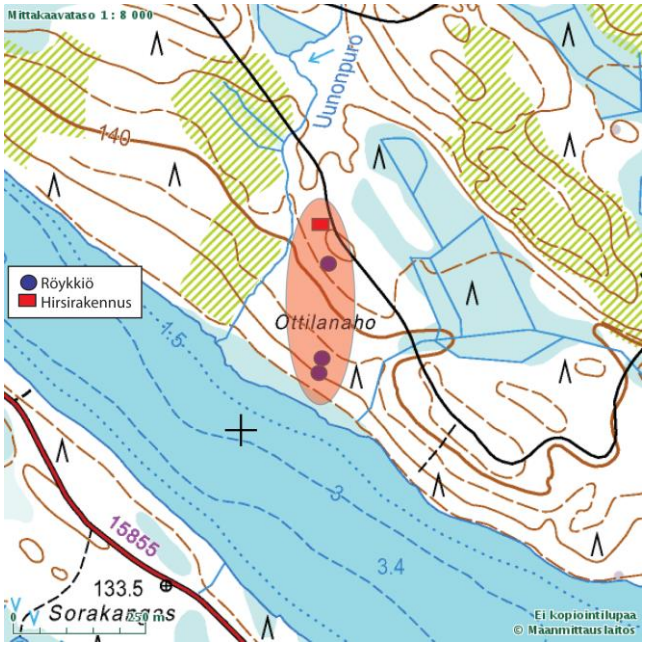

Pitkäjärven pohjoispuolella oleva röykkiökohde. (Kuvaaja Samuel Vaneeckhout)

Pitkäjärven pohjoispuolella sijaitseva hirsirakennus (Kuvaaja Samuel Vaneeckhout)

Pitkäjärven hirsirakennuksen läheisyydestä löydetty röykkiö Kuvaaja Samuel Vaneeckhout)